Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Rehab habilitering försäkringsmedicin hjälpmedel
Kerstin Malmgren

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2023-11-08

HSN 2023-0795

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Förändring av hjälpmedelsförsörjning inom hörselområdet

Ärendebeskrivning

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har fått i uppdrag att under innevarande mandatperiod avveckla Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet. I detta ärende föreslås att Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet upphör från och med 1 januari 2025. Alla hörselhjälpmedel förskrivs därefter som lån ur regionens hjälpmedelssortiment.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet upphör från och med 1 januari 2025 och alla hörselhjälpmedel förskrivs därefter som lån ur regionens hjälpmedelssortiment.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Rekvisitioner för Fritt val av hjälpmedel infördes 2010 som ett alternativ till förskrivning av hjälpmedel ur regionens sortiment efter ett tvåårigt projekt hos dåvarande Hjälpmedelsinstitutet. Detta genomfördes för hjälpmedel till personer med rörelse-, syn- och hörselnedsättning. Syftet med Fritt val av hjälpmedel var att öka inflytande, delaktighet och valfrihet inom hjälpmedelsområdet. Inom hörselområdet blev det från 2009 möjligt att tillämpa Fritt val av hjälpmedel i Region Stockholm.

Fritt val av hjälpmedel används av de hjälpmedelsanvändare som själva vill välja sitt hjälpmedel och som inte vill använda det hjälpmedelssortiment som hjälpmedelsverksamheterna tillhandahåller.

Vid beslut om utprovning av hörselhjälpmedel kan patienten få ett hörselhjälpmedel förskrivet som lån ur regionens upphandlade sortiment. Som alternativ kan patienten idag välja att köpa ett hjälpmedel utanför regionens upphandlade hjälpmedelssortiment utifrån ett angivet rekvisitionsbelopp. Hjälpmedelsanvändaren äger därefter sitt hjälpmedel.

Under 2022 utfördes totalt cirka 29 000 hörapparatutprovningar i Region Stockholm. Cirka 27 000 av dessa genomfördes inom vårdvalsområdet primär hörselrehabilitering. Övriga utprovningar sker inom utvidgad hörselrehabilitering för vuxna samt hörselhabilitering för barn och unga vid Karolinska Universitetssjukhuset. Det finns ett fåtal helt privata mottagningar för utprovning och försäljning av hörselhjälpmedel som även hanterar rekvisitioner för Fritt val av hjälpmedel.

Inom vårdvalet genomfördes 93 procent av utprovningarna av hörapparater med rekvisition för Fritt val av hjälpmedel.

Den länsövergripande hjälpmedelscentralen för kommunikations-, kognitions-, syn- och hörselhjälpmedel, KommSyn Stockholm, ansvarar för upphandling och logistik av hjälpmedel som tillhandahålls av regionen inom dessa områden.

Överväganden
Kombinationen av Fritt val av hjälpmedel och vårdval inom primär hörselrehabilitering har visat sig vara komplicerad. Audionomens ansvar är att genomföra rehabilitering såsom att prova ut rätt hörselhjälpmedel. Mottagningarna inom vårdvalet är även godkända att sälja hjälpmedel via rekvisitioner för Fritt val av hjälpmedel. Audionomen får därmed både en förskrivande och säljande roll gentemot hjälpmedelsanvändaren.

I rapporter som har skrivits av Socialstyrelsen och Statens medicinetiska råd framkommer det problem med Fritt val av hjälpmedel. Man lyfter bland annat fram etiska dilemman samt att utbudet av hörapparater har begränsats.

När Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet infördes 2009 var syftet att öka patientens valfrihet att välja hjälpmedel. Patientlagen som trädde i kraft 2015 tydliggör patientens rättigheter att ha inflytande över sin vård och val av hjälpmedel. I lagen anges att när det finns olika hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning tillgängliga ska patienten ges möjlighet

att välja det alternativ som han eller hon föredrar. Patienten ska få det valda hjälpmedlet, om det med hänsyn till hans eller hennes behov och till kostnaderna för hjälpmedlet framstår som befogat.

När Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet avvecklas kommer KommSyn Stockholm att öka sin kapacitet av upphandlad volym, lager, distribution och reparation vilket kräver en omställningstid. För att säkerställa ett sortiment som täcker hela patientgruppens behov blir sortimentsarbetet i samarbete med förskrivare på alla vårdnivåer inom hörselvården mycket viktig. Sortimentsarbetet ska pågå inom alla produktområden i samarbete med förskrivare som är oberoende från leverantör och hjälpmedelsproducenter och i samråd med brukarorganisationer. Arbetet ska utgå från brukarnas behov och följa utvecklingen inom området. Alla system finns idag på plats och fungerar för uppdraget. KommSyn Stockholm bedöms, efter omställningstiden, ha kapacitet att möta ett ökat behov av förskrivna hjälpmedel.

Avveckling av Fritt val av hjälpmedel inom hörselområdet innebär en större systemförändring och förstärker audionomens roll inom rehabilitering varför en revidering av förfrågningsunderlaget för vårdval primär hörselrehabilitering behöver genomföras. Vid primärvårdsnämndens sammanträde den 22 november 2023 kommer förvaltningen föreslå att förfrågningsunderlaget för vårdvalsområdet primär hörselrehabilitering revideras.

Ekonomiska konsekvenser
Eftersom rekvisitionsbeloppen korrelerar med kostnaden vid förskrivning av likvärdigt hjälpmedel torde regionens kostnader för hörselhjälpmedel vara oförändrade.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Vid avveckling av Fritt val av hjälpmedel kommer patientens behov av hörselhjälpmedel tillgodoses via hjälpmedelscentralen KommSyn. Det kravställda och upphandlade sortimentet ska täcka majoriteten av patienternas medicinska och funktionella behov. Om patientens behov inte täcks av ordinarie sortiment finns det möjlighet att förskriva utanför sortimentet.

Vid avveckling av Fritt val av hjälpmedel kommer audionomens roll som vårdgivare bli tydligare för patienten och tilliten till audionomens bedömning torde öka.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Vid förskrivning av hjälpmedel väljer audionomen hjälpmedel i dialog med patienten helt utifrån behov.

Miljökonsekvenser
Förslaget till beslut förväntas få oförändrade konsekvenser för miljön. Leverantörer av hjälpmedel och vårdgivare ska verka för att minska och undvika skadlig miljöpåverkan samt verka för att regionens miljömål uppfylls.

Administrativa konsekvenser
Då förslaget innebär en systemförändring för både hjälpmedelsverksamheten och vårdgivaren kan det initialt finnas behov av kompetenshöjande insatser.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Christoffer Bernsköld
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Akten

Godkänd av Anders Ahlsson, 2023-11-08